

О. М. Головінов,
доктор економічних наук,
м. Донецьк

ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Роль держави в досягненні сталого розвитку економіки визначається її характеристиками і логікою їхніх змін. В умовах сьогоденної змішаної економіки вона одночасно є, по-перше, організатором економічного порядку, відповідальним за встановлення загальних „правил гри„ і гарантом стабільності їхнього виконання; по-друге, підприємцем, що здійснює економічну діяльність у межах визначених норм і правил; по-третє, персоніфікатором і виразником суспільних цілей і інтересів. Усе це підтверджує думку про те, що „держави не може розглядатися просто як дійсність, її повинно розглядати як діяльність” [1, с. 234].

Проблемна ситуація у сфері забезпечення сталого розвитку української економіки є, перш за все, наслідком незадовільної розробки організаційно-методологічних питань ролі держави в умовах трансформаційних перетворень. До того ж лозунг „менше держави”, проголошений лідерами світової економіки і міжнародними організаціями, став засобом тиснення, який примушував уряди трансформованих економік звужувати предметний простір своєї діяльності, низводячи роль держави до рівня „інших питань”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми держави і пошуку шляхів „збільшення” чи „зменшення” її в економіці розглянуті у працях багатьох відомих зарубіжних учених, серед яких слід виокремити японського ученого Ф. Фукуяму. Новий прагматизм у підході до держави, зумовлений світовими обставинами, обумовив його науковий поворот від проголошення перемоги лібералізму „на всі століття” до визнання суперечної його ідеалам творчої сили держави [2]. Російські дослідники С. Ясін [3], В. Садков і І. Греков [4] визнають за державою необхідність виконання мінімального набору функцій („ліберального мінімуму”), а саме тих, які, окрім держави, виконати ніхто не в змозі. Не стоять осторонь від цієї проблеми і багато які вітчизняні дослідники. Так, В. Кредисов приділяв увагу питанням обопільного пристосування механізмів реалізації економічних інтересів державного регулювання та ринкового самоврядування [5]. Я. Жаліло у своїй монографії дослідив концепцію, пов’язану з основними напрямками дій держави як суб’єкта економічної діяльності [6]. Г. Тарасенко і І. Пенькова визначили роль держави та методи і шляхи удосконалення державної стратегії щодо формування інформаційного суспільства в Україні [7].

Невирішена частина загальної проблеми. Не-

зважаючи на великий обсяг наукових праць, консенсус серед учених стосовно цілей держави і засобів їх досягнення дотепер не здобутий. Аналіз і узагальнення наукових досліджень держави, практичні результати її функціонування у нинішній складній світовій ситуації переконують, що держава, поряд з ринком, є одним із головних інститутів сучасного господарства. Тож не претендуючи на вичерпність аналізу у рамках статті, спробуємо системно обґрунтувати необхідність держави як інституту забезпечення рівноважного розвитку не тільки економічного, а і соціального, крізь призму негативних впливів трансформаційного ринкового процесу на економічний розвиток українського суспільства. На нашу думку, такі питання мають важливе теоретичне, світоглядне і практичне значення, що обумовлює актуальність і основні завдання дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є визначення і аналіз різноспрямованих заходів української держави стосовно сталого розвитку національної економіки за умов нинішніх специфічних обставин.

Основні результати дослідження. Сьогодні роль держави підсилюється глибинними перетвореннями у світовій економіці, які змінюють середовище її функціонування. Разом із тим зростає вплив держави варто розглядати не тільки і не стільки з кількісної сторони, скільки з якісної, з позицій ефективності її діяльності, здатності усувати загрози сучасного світу і забезпечувати сталий розвиток економіки і суспільства. На думку Д. Белла, „постіндустріальне суспільство є також і комунальним суспільством, тобто суспільством, у якому соціальною одиницею є скоріше організована група, чим індивід, і рішення повинні бути досягнуті скоріше через державний устрій, чим ринок...” [8, р. 146].

Безумовно, держава, як і будь-який інший інститут, має свої достоїнства і недоліки, які за певних умов можуть трансформуватися один в одного. Так, у стабільній, інноваційній економіці пряме втручання держави неприпустимо. У стратегічно небезпечних ситуаціях, що підривають стабільність розвитку країни, подібні державні дії можуть виявитися кращою або навіть єдиною гарантією вирішення життєво важливих завдань. У таких випадках держава підсилює використання державної власності — державних підприємств і організацій — як своєрідні опорні точки, що допомагають виходу економіки з рецесії або перебудові яких-небудь напрямків її розвитку. До того ж у держави більші, ніж

у приватного сектора, можливості забезпечувати необхідні заходи достатніми обсягами фінансування, залучати більше коло суб'єктів для реалізації поставлених цілей, використовувати більш широкий набір методів, запроваджувати активний контроль за ходом здійснюємих перетворень. При цьому варто зазначити, що рішення поставлених завдань можливо при дотриманні певних умов. По-перше, використання державної власності в обмеженому тимчасовому періоді і обмежених масштабах. По-друге, консолідація зусиль держави, приватного бізнесу і населення у вирішенні суспільно важливих завдань. По-третє, мінімізація бюрократизму і корупції, гнучкість і мобільність державних структур управління, демократичні форми контролю за роботою державних органів.

Не доводиться сумніватися, наскільки це важливо для країни, що здійснює ринкові перетворення, які супроводжуються двоїстими суперечливими результатами. Дуалізм трансформаційних процесів проявляє себе в тому, що поряд і одночасно зі становленням ринку виникає безліч негативних наслідків, які підсилюють актуальність і роль держави в їхньому подоланні (рисунок 1).

Хоча стратегічні негативні наслідки ми виділяємо у якості самостійних, всі інші (кожний по своєму) також вважаємо стратегічно важливими для України. Так, масштаби допущеного скорочення виробництва виявилися настільки значними, що навіть за усі роки реформ Україна не змогла досягти рівня і обсягів ВВП останнього передреформного року. Якщо у 1988 р. Україна виробляла два відсотки світового ВВП, то тепер — 0,2 %. В останні роки спостерігаємо зріст економіки, але якщо виключити вплив росту цін на номінальні показники темпів зростання, то, за результатами наявних аналітичних оцінок, триває стагнація в багатьох галузях економіки, що працюють на внутрішній український ринок.

Можна, звичайно, припустити, що зниження ефективності економіки — це „хвороба” становлення ринку. Однак, практично повна відсутність внутрішньої конкуренції між виробниками свідчить про вузькість ринкового простору. Його створення передбачає необхідність такої державної політики, в основі якої лежать способи як прямого, так і функціонально-орієнтованого впливу на управління робочою силою, основним капіталом, формування і підтримку ринкового середовища, собівартість, витрати тощо. Ця політика через механізм стимулювання, бюджетні, податкові, фіскальні заходи повинна забезпечувати прийняття відповідних рішень керівниками підприємств і фірм із метою розширення ними приватної ініціативи і конкуренції, зниження виробничих витрат і підвищення економічного ефекту, розвитку партнерських відносин у просуванні науки і технологій. Водночас державна політика повинна бути зорієнтована на розв'язання проблем трансформаційних негативних соціальних наслідків,

особливо питань глибокої соціальної диференціації. За нашими спостереженнями, економічно активне населення сьогодні може бути згруповано за наступними своєрідними моделями (рисунок 2). За таких умов важко визначити єдину національну ідею країни, забезпечити сталий розвиток українського загалу.

За висновками незалежних експертів Міжнародної фінансової корпорації за підтримки Європейської комісії, зростання виробництва в Україні нестабільне в структурному відношенні, має в основі вузьку галузеву базу. Економіка країни наблизилася до меж свого екстенсивного зростання за рахунок потужностей обробної промисловості, які уведені в експлуатацію ще за радянських часів та успішно використовувалися на початку 2000-х рр. для нарощування експорту. Задіяні чинники росту (зокрема, не використані раніше потужності) або вичерпуються, або мають короткостроковий характер (енерговитратний експорт), а отже, не можуть бути фундаментом для стабільного довгострокового зростання і сталості економіки.

Не стала основою підвищення ефективності економіки, і зокрема приватної власності, трансформація державної власності. Зазначимо, що ефективність приватної власності повинна оцінюватися не лише із суто економічних, але й з більш широких, соціально-економічних позицій. У цьому зв'язку уявляється доцільним урахувати також ступінь збігу економічних інтересів нових власників з інтересами зміцнення і прискорення розвитку економіки України, а не економіки чужих країн за рахунок України.

Одним із характерних для періоду реформ проявів розбіжності інтересів приватних фірм із загальноукраїнськими є широко розповсюджена практика „відтоку” доходів, одержуваних в Україні, за кордон. У приватну власність перейшло понад 108 тис підприємств, але ефективного власника цей процес не дав. Серйозних змін в економіці не відбулося, енергоємність української продукції одна з найвищих у світі. Компанії, які працюють на експорт, прибуток залишають в офшорних зонах, щоб потім вкладати його в приватизацію. Подібні вклади становлять в нашій країні п'яту частину іноземних інвестицій [9].

Здійснювані в Україні трансформації не підвищили ефективність і державної власності. Ще більш важливим постає „збідніння” головного призначення державної власності — використовуватися в інтересах розвитку національної економіки і росту добробуту українського населення. Найбільш очевидними проявами неефективності державної власності як носія і інструмента реалізації цілей держави і суспільства є, по-перше, „недоодержання” належних державі доходів від діяльності підконтрольних їй монополістів („Укрзалізниця”, „Надра України”, „Нафтогаз України”, „Укртелеком” і ін.). По-друге, державна власність є неефективною і на мак-

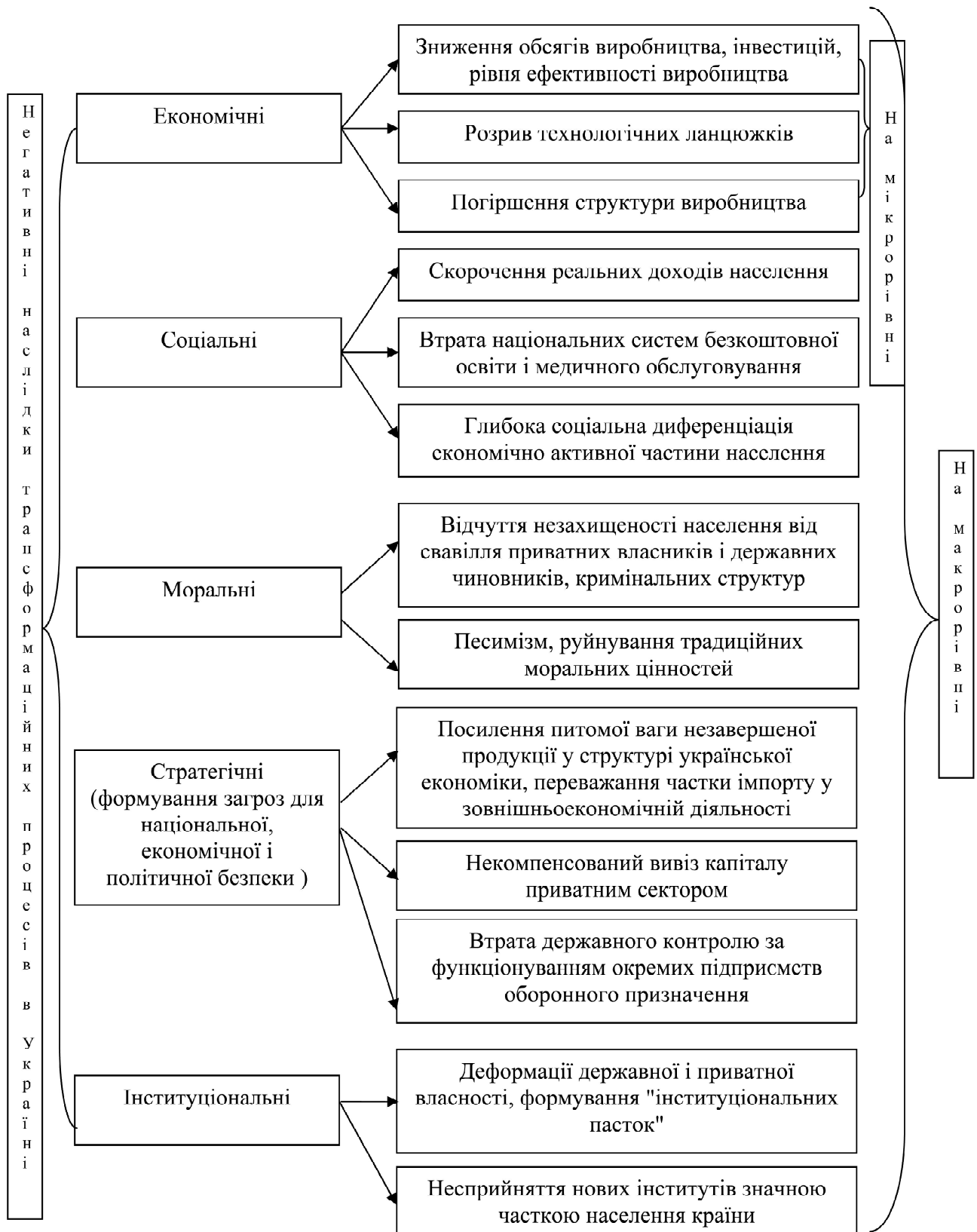

Рис. 1. Негативні наслідки трансформаційних процесів в Україні, що обумовлюють необхідність підсилення ролі держави та державного регулювання економіки

"Нові" українці	Переважні характеристики	Пересічні українці	Переважні характеристики
<p>1. Олігарх — власник (керівник) великої вітчизняної компанії або сумісної компанії з іноземним капіталом, який бере участь у корупційних зв'язках із законодавчими та виконавчими органами державної влади.</p> <p>2. Представники управлінського персоналу підприємств, власники малого і середнього бізнесу.</p> <p>3. Особи, що спеціалізуються на різного роду злочинах, пов'язаних з сучасними інформаційними технологіями, шахрайством, незаконними фінансовими і комерційними угодами.</p> <p>4. Особи чиновницько-бюрократичного апарату законодавчої і виконавчої влади.</p>	<p>— Індивідуалізм;</p> <p>— егоцентризм;</p> <p>— пріоритет грошово-матеріальних цінностей;</p> <p>— орієнтація на незалежність від держави в економічній діяльності;</p> <p>— ринкова мораль;</p> <p>— орієнтація на загальні світові (практично західні) цінності;</p> <p>— прагнення брати у природи і суспільства без відповідної віддачі;</p> <p>— провідна життєва позиція — збільшення багатства;</p> <p>— відсутність культури і поваги до людини у суспільних стосунках.</p>	<p>1. Основна маса технічної інтелігенції, наукових робітників, робітників сфер освіти і охорони здоров'я, робітники різного ступеня кваліфікації.</p> <p>2. Мешканці провінціальних міст, сільської місцевості, що не мають гідних умов праці і побуту, робітники бюджетної сфери цих територій.</p> <p>3. Тимчасові безробітні, які одержують визначену державну допомогу з безробіття.</p> <p>4. Нібито безробітні, що одержують допомогу з безробіття і одночасно працюють без оформлення за місцем роботи.</p> <p>5. Стійкі безробітні, що поступово втрачають навички до праці і бажання взагалі працювати, перетворюючись у т. з. декласовані елементи.</p> <p>6. Особи без визначеного місця проживання.</p>	<p>— Індивідуалізм з проявами колишнього колективізму;</p> <p>— пріоритет грошово-матеріальних цінностей;</p> <p>— орієнтація на провідну роль держави в забезпеченні економічних і соціальних умов життєдіяльності;</p> <p>— ринкова мораль з вимушеними залишками трудової моралі;</p> <p>— переважна орієнтація вимушеного характеру на вітчизняні цінності;</p> <p>— бажання жити в гармонії з природою і суспільством без здійснення відповідних дій;</p> <p>— провідна життєва позиція — виживання;</p> <p>— відсутність поваги до можновладців.</p>

Рис. 2. Основні „моделі” економічно активних громадян у сучасній українській економіці

рорівні, перш за все, тому, що використовується не з метою реалізації інтересів економіки і населення, а з очевидністю „обслуговує” інтереси чиновників, причому, не як представників держави, а як фактично приватних власників і користувачів громадського майна. Щоб мати про це уявлення, достатньо ознайомитися з виступами-звітами в друкарському органі виконавчої влади України голов Головного контрольно-ревізійного управління.

У концептуально-теоретичному плані, передусім, необхідно уточнити питання про те, заради якого типу розвитку можна чи необхідно зараз мобілізувати українську економіку і населення, за якими напрямками доцільно використовувати економічний потенціал держави. На думку учених і керівників держави, сьогодні для України найдоцільнішим є орієнтація на інно-

ваційний розвиток, тобто на масштабне і якісне науково-технологічне оновлення виробництва, підвищення його ефективності відповідно завданням переходу до конкурентоспроможної сталої економіки.

У зв'язку з цим, українська держава в інноваційних процесах, за прикладом інших країн, повинна активніше шукати шляхи і напрями збігу інтересів суспільства і приватного бізнесу, тобто розробляти великі загальнонаціональні проекти у можливих напрямках прориву на засадах сумісного використання і приватної, і державної власності. Реалізація спільних зусиль можлива лише за наявності заздалегідь розробленої загальнодержавної програми інноваційного розвитку на середньо — і довгострокову перспективу незалежно від будь-яких миттєвих інтересів адмі-

ністрацій, що приходять до влади. Вона повинна бути орієнтиром для розробки власних інноваційних програм суб'єктами усіх рівнів господарювання.

Однією з головних причин багатьох проблем інноваційного характеру, на нашу думку, є розмитість ситуації з управлінням цим процесом, розпорошення і дублювання управлінських функцій. У країні дотепер (лише навесні 2010 р. створили Державний комітет із питань науки, інновацій та інформатизації) не було справжньої структури, що могла б виконувати функції загальнодержавного генерального штабу, реалізатора ідеологій інноваційного розвитку країни, як це має місце в США. Тут, [подається згідно з узагальненнями автора, здійсненими на основі: 10] на тлі традиційної риторики про свободу ринкового господарства, був прийнятий величезний пакет законів про державне регулювання науки, техніки, економіки. Спираючись на цей економіко-правовий механізм, апарат державного управління надійно забезпечує реалізацію багатогранних цілей державної стратегії. Загальнодержавним державним науково-технічним штабом усередині федерального уряду США є очолюване особисто президентом (як главою виконавчої гілки влади) Управління з науково-технічної політики — УНТП. З метою забезпечення державного планування науково-технічної політики, УНТП зобов'язано збирати інформацію про найважливіші тенденції і пріоритети у сфері науки і техніки і аналізувати її з тим, щоб визначити, які тенденції здатні вплинути на досягнення національних цілей; визначати сфери науково-технічної діяльності, що вимагають державної підтримки і т. д.

Головним урядовим органом, що відповідає за координацію робіт зі сприяння технічному прогресу і прискоренню інновацій у промисловості, є Міністерство торгівлі США, у складі якого функціонує Управління технічною політикою. Це управління регулярно проводить дослідження технічних потреб і особливостей розвитку різних галузей промисловості, а також вивчає фактори, що впливають на здатність компаній здійснювати швидку розробку і комерціалізацію нових технологій на світовому ринку. Воно також здійснює програми, спрямовані на розвиток інноваційної діяльності приватного сектора і формування національної інноваційної системи. Таким чином, невід'ємним правом господарської діяльності американської держави є всеосяжне державне регулювання науки і техніки на пріоритетних інноваційних напрямках, що підсилює його роль як головного гаранта забезпечення стабільного економічного розвитку американського суспільства.

Хоча автор опікується бажанням бачити свою країну інноваційно-розвиненою і конкурентоспроможною в глобалізованому світі, втім ми розуміємо, що цього не можна домогтися виключно шляхом використання досвіду країн з порівняно високим ступенем організації і здатності до постійного інноваційного розвитку. Для

цього потрібні і власні зусилля, перш за все, з боку влади і товаровиробників. Говорячи про досвід державного господарювання в США, необхідно помітити, що до інноваційного шляху розвитку економіки була звернена пильна увага з боку усіх післявоєнних президентських адміністрацій, що супроводжується фінансовим забезпеченням з безупинним його збільшенням. В Україні з початком реформ такий підхід взагалі не передбачався. Головним став принцип непрямого регулювання економіки — свобода цін, приватизація — для того, щоб сформулювати різні форми власності як умову конкуренції виробників. Але, продавши державну власність, причому найбільш ефективні підприємства, за безцінь, держава фактично визначила і низьку економічну ефективність її використання новими приватними власниками, тому що зробило нелогічним і нераціональним вкладення прибутків і надприбутків в інноваційний розвиток, якщо можна одержувати даровий дохід.

Суттєва увага до активізації інноваційної діяльності в нашій державі повинна підсилюватися, перш за все, тим, що це ключова умова наукової і технологічної модернізації виробництва, тобто зміни, удосконалення його факторів і результатів відповідно до потреб сталого розвитку економіки. Модернізація — це керований процес, початок якого неможливий без ініціатора перетворень. Відомо, що в суспільстві, незалежно від суспільно-економічного устрою, завжди існує критична кількість громадян (2 — 3 %), орієнтованих на новаторську діяльність заради майбутнього. Але істотно змінити інноваційну сферу в країні вони не можуть. Тому в умовах переважаючої частини українського приватного виробничого сектора, фактичної нужденності вітчизняної науки необхідність здійснення модернізації із властивими їй високими ризиками неминуче зумовлює активізацію ролі держави. Зауважимо, що держава лише тоді ефективно управляє інноваційними процесами, коли уособлюючи її державновладці на перше місце ставлять економіку (а не політику). Адже за визначенням У. Черчилля, яке вже набуло академічного значення, державний діяч повинен думати про проблеми держави і працювати над ними; політики думають про чергові вибори і про своє місце в цьому процесі. Тому значна частка їх дій, як і формування моделі розвитку економіки, є популістською з метою одержання якомога більшої кількості „голосів” електорату.

Знаначаємо, що досягнення бажаних результатів сталого розвитку можливо лише тоді, коли інноваційна діяльність не буде обмежена виключно технічними інноваціями. Пріоритетними повинні бути визнані також соціальні (як і екологічні) аспекти інноваційної діяльності. Вкладення капіталу в освіту, науку, охорону здоров'я, оздоровчий спорт, соціальну інфраструктуру, тобто в усе те, що пов'язано з розвитком людського капіталу, рівною мірою з технологічними змінами є взає-

мопов'язаними і взаємозалежними чинниками сталого економічного зростання. Тим більше, що у сучасних суспільствах як західного взірця, так і тих, що поєднали інноваційний шлях розвитку з традиційним, основним чинником, що визначає сталий розвиток економіки держави, є нагромаджений людський капітал і характер його формування. Розвинені країни забезпечили за допомогою індивідуальних доходів членів суспільства не тільки юридичні, але і фінансові передумови того, що і приватний бізнес, і населення можуть успішно справлятися зі своєю частиною інвестиційних функцій. Проте держава не обмежується цією роллю, але і зберігає реальні важелі контролю над процесом відтворення людського капіталу, включаючи фінансування освіти, медичне страхування (у розмірі бюджетної частки) і інші програми, що стимулюють відтворювальні процеси. Тут, у результаті підвищення рівня наукоємності виробництва, різко зрослої частки науки і освіти, кваліфіковані фахівці, у першу чергу, працівники розумової праці, набирають особливого значення. Саме вони — головне джерело нововведень у виробництві, у сферу науки і нових технологій, управління і організації виробництва.

Ефект освіти проявляється в поліпшенні підприємницьких здатностей людини, оскільки вона ефективніше розподіляє наявні у неї ресурси, швидше впроваджує інновації, зростає її продуктивність праці, підвищується здатність до наукової і технічної творчості. Все це у сукупності створює сприятливі умови становлення середнього і малого бізнесу, що в усіх країнах, у тому числі і в Україні, декларується одним з національних пріоритетів. У зв'язку з останнім твердженням не менш важливим здається наступне: на думку західних спеціалістів, прямих зв'язків між наукою, малим бізнесом та інноваційним розвитком економіки в цілому не існує. Цей висновок ілюструє той факт, що хоча в країнах ЄС та в США у фінансуванні науки, створенні науково-технічних зон, захисті інтелектуальної власності, розвитку малого бізнесу (як на загальнодержавному, так і регіональному рівні) суттєвих переваг не має, однак у технологічному розвитку випереджальні позиції належать США. Річ у тому, що європейські країни відіграють авангардну роль у межах фундаментальних досліджень, але відстають у здатності перетворювати наукові досягнення в конкретні інноваційні технології і прибутки. Про це свідчать дані експорту високотехнологічної продукції в загальносвітовому масштабі: частка США в експорті окремих видів високотехнологічної продукції переважає частку європейських країн у 2 — 10 разів. На думку О. Михайловської, така перевага пояснюється саме недостатнім розвитком технологічних знань, що перебувають у сфері дії корпоративного сектора [11, с. 84]. Даний висновок підтверджується і результатами інформаційного огляду ОЕСД, де дослід-

жується робота найкрупніших 250 компаній, що працюють в області високих технологій [12], 56 % з них засновані в США і тільки 13 % — в ЄС.

Фундаментальні (наукові) знання самі по собі не можуть перетворитися в технологічні знання (технології). Поєднання науки і технологій в єдину систему (науково-технологічні знання) є, як показує досвід США, прерогативою великого бізнесу. Такий же „синтез лежить в основі ідеї технопарків і науково-технічних зон, які відіграють певну роль в інноваційному процесі” [11, с. 85]. Певну, але не головну. Тому українська держава в умовах усе більшого дефіциту кваліфікованої робочої сили і агресивної конкуренції з боку імпорту повинна переглянути не тільки реальну (0,5 % ВВП) частку обсягів фінансування науки за рахунок державного бюджету, але і задекларовану Законом України „Про наукову і науково-технічну діяльність”, ст. 34 (не менше 1,7 % ВВП), оскільки вона вже не відповідає вимогам часу. Так, Лісабонською стратегією для країн — членів ЄС як перспектива включно до 2010 р. було встановлено 3 % ВВП видатків на науку.

Навіть в умовах недофінансування з боку держави, наукові дослідження усе ж ведуться, при наявності результатів вони переходять у стадію експериментів, однак це не означає, що опрацьована технологія обов'язково буде використана (впроваджена). Великих компаній, здатних масово використовувати інновації, в Україні, на жаль, замало. Інші не мають сьогодні реальних ресурсів і стимулів для відповідної перебудови виробництва і впровадження нових технологій. Тому держава повинна опікуватися не тільки малим і середнім бізнесом, а і великими підприємствами, передовсім, державними стратегічного призначення. Це не менш важливий суб'єкт інноваційного процесу, без якого, як показує досвід Європи, спроби істотно прискорити становлення сталої інноваційної економіки можуть не завжди давати очікуваний результат.

Підсумовуючи, зазначимо, що сталий економічний розвиток — це така зміна стану національної економіки, що відображає приріст національного продукту і його якості при своєчасному запобіганні негативних ефектів. В Україні такими виступають деструктивні ефекти трансформації власності і економіки в цілому, що погіршують стан усіх джерел сталого розвитку: освіти, науки, технологій, нововведень і людського капіталу.

Державі у зв'язку з негативними результатами трансформаційних реформ важко бути ефективним гарантом у здійсненні переходу національної економіки на шлях сталого розвитку. „Для України сталий розвиток є поки що декларацією про наміри” [13, с. 23]. У той же час, якщо Україна не зробить ривок, вона втратить шанс бути у числі повноправних суб'єктів, а не об'єктів сучасних міжнародних еконо-

мічних відносин. Тому необхідна розробка широкого кола заходів, які сприяли б подоланню обставин, що сформувалися. По-перше, з огляду на низьку економічну і соціальну ефективність приватного капіталу в провідних базових галузях, треба визнати якщо не виправданим, то вимушено необхідним посилення інституту держави і її регулюючої ролі. По-друге, держава повинна активніше шукати шляхи і напрями збігу інтересів країни і приватного бізнесу в інвестиційному і інноваційному процесах. По-третє, повинні бути посилені позиції держави у тих сферах, функціонування яких орієнтовано на розвиток людського капіталу, підвищення якості життя.

Послідовними кроками в загальному алгоритмі участі держави в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку можуть бути: розробка головних економічних і соціальних параметрів стабільності в середньостроковій перспективі; визначення в них пріоритетів, у реалізації яких провідна роль належить державі; розробка і застосування необхідних механізмів забезпечення сталого розвитку української економіки. Логіка взаємодії цих заходів буде обумовлюватися індивідуальним і комбінованим впливом кожного з них один на одного і на економічний зріст. Саме він є наочним показником сталого економічного розвитку.

Література

1. **Маркс К.** К критике гегелевской философии права / К. Маркс, Ф. Энгельс. — Сочинения, изд. второе, Т. 1. — М.: Политическая литература, 1955. — С. 219 — 368. 2. **Фукуяма Ф.** Сильное государство. Управление и мировой порядок в XXI веке: Пер. с англ. Колесникова О. Э и др. / Ф. Фукуяма. — М.: АСТ; АСТ Москва; Хранитель, 2007. — 220 с. 3. **Ясин Е.** Государство и экономика на этапе модернизации / Е. Ясин // Вопросы экономики. — 2006. — № 4. — С. 4 — 30. 4. **Садков В.** Об оптимальных размерах участия государства в экономике / В. Садков, И. Греков // Общество и экономика. — 2006. — № 11 — 12. — С. 86 — 92. 5. **Кредисов В.** Держава і ринок: необхідність взаємодії в перехідній економіці / В. Кредисов // Економіка України. — 2002. — № 2. — С. 50 — 57. 6. **Жаліло Я. А.** Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія / Я. А. Жаліло. — К.: НІСД, 2003. — 368 с. 7. **Тарасенко Г. Д.** Роль государства в информационном обществе / Г. Д. Тарасенко, И. В. Пенькова // Социальная экономика. — Харьковский национальный университет. — 2004. — № 1 — 2. — С. 192 — 197. 8. **Bell D.** The Cultural Contradictions of Capitalism / D. Bell. — N. Y., 1976. — 352 p. 9. **Засідання** Національної ради безпеки і оборони від 18 січня 2008 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <<http://www.rainbow.gov.ua>>. 10. **Патрон А. П.** Государ-

ственное хозяйствование в США в начале XXI века / А. П. Патрон // США, Канада: экономика, политика, культура. — 2004. — № 3. — С. 36 — 54; № 4. — С. 30 — 43. 11. **Михайловская О.** „Европейский парадокс” инновационного развития: уроки для Украины / О. Михайловская // Экономика Украины. — 2006. — № 9. — С. 80 — 85. 12. **ОЕСД** Information Technology Outlook. — Organization for Economic Cooperation and Development, 2004. — 125 p. 13. **Данилишин Б.** Украина в международных рейтингах устойчивого развития / Б. Данилишин, О. Веклич // Экономика Украины. — 2008. — № 7. — С. 13 — 23.

Головінов О. М. Держава як інститут забезпечення сталого розвитку національної економіки

Розкрито проблеми затримки сталого розвитку економіки України, спричинені трансформаційними ринковими процесами і мінімізацією ролі в них держави. Запропонована аргументація щодо оптимізації зусиль держави і її регулюючої практики стосовно забезпечення сталого розвитку за умов розумного використання інституціональних обставин.

Ключові слова: держава, інститут, національна економіка, суспільство, приватний сектор, інновації, інвестиції.

Головинов О. Н. Государство как институт обеспечения устойчивого развития национальной экономики

Раскрыты проблемы промедления устойчивого развития экономики Украины, обусловленные трансформационными рыночными процессами и минимизацией роли в них государства. Предложена аргументация относительно оптимизации усилий государства и его регулирующей практики в обеспечении устойчивого развития в условиях разумного использования институциональных обстоятельств.

Ключевые слова: государство, институт, национальная экономика, общество, частный сектор, инновации, инвестиции.

Golovinov O. M. State institute for sustainable development of the national economy

Revealed problems delay sustainable development of Ukrainian economy resulting from the transformation of market processes and minimizing the role of the state. By reasoning about the optimization efforts of the state and its regulatory practices in sustainable development in the context of reasonable use institutional circumstances.

Key words: government, institution, national economy, society, the private sector, innovation, investment.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2010
Прийнято до друку 15.03.2011